

Pastor Svensson på resa

Vintern 1921 - 1922 blev på sätt och vis minnesvärd för min farfar, prosten Albert Nordenfors i Vilhelmina. Han bidrog till att en bedragare åkte fast vid besök hos prosten Öhrstedt i Östersund.

Prosten Gustaf Öhrstedt. Bilden lånad av föreningen Gamla Östersund

Tidningarna i Östersund såväl som i Umeå uppmärksammade det hela och även en svensk-amerikansk tidning tog in nyheten. Vi låter till en början Svenska amerikanaren av 25 maj 1922 berätta:

"LJUS FÅGEL MED FALSKA FJÄDRAR

En skojare har uppträtt på flera ställen i Norrland som före detta Augustana-präst. Har förrättat barndop.

Vi omnämnde i föregående nummer bland Sverige-nyheterna under Jämtland huruledes en skojare vid namn Herman Emanuel Svenson farit omkring särskilt i Norrland och utgivit sig för att vara Augustana-präst och lurat en mängd personer, t. o. m. statskyrkopräster.

Ur senast hitlända Sverige-tidningar meddela vi ytterligare om hans rackarstreck:

Han lär vara född i Misterhults förs. i Kalmar län, 1879, och son till en predikant. Vid 19 års ålder reste han till Amerika och vistades där under 22 år. Han återvände 1920. I Amerika hade han anställning som sjöman men sade sig vid förhör med honom också ha tjänstgjort som präst inom Augustana-synoden och Missionsförbundet, hvilket emellertid icke är sant. Hemkommen till Sverige, fick han plats som sågverksarbetare i Blankaholm, utanför Västervik, men blev sedan arbetslös. Han hade blivit straffad två gånger — för stöld af överrockar — och sammanlagt hade han avtjänat sju månaders straffarbete i Malmö och Norrköping.

Sedan Svensson den 10 september förra året utsläppts från kronohäktet i

Norrköping, där han avtjänat fem månaders straffarbete för andra resan stöld, begav han sig efter ett kort besök hos sin far i Stockholm ut på sin prästerliga turné med Dorotea i Lappland som närmaste mål. Där uppvaktade han kyrkoherde Himmelstrand och presenterade sig som pastor E. Svensson, prästexaminerad i Amerika. Han sade sig ha för avsikt att söka dispens för avläggande af prästexamen i Sverige. För kyrkoherden uppvisade "pastorn" även en del intyg, hvilka han, som först senare utrönts, själv skrivit före sin resa till Dorotea. Kyrkoherde Himmelstrand skrev också på Svenssons enträgna begäran ett intyg att Svensson vore lämplig som prästman. Svensson begav sig därefter ut att predika och besökte därvid Vilhelmina, Åsele, Stensele, Tärna, Strömsund och Dorotea.

Överallt insamlade han stora kollekter och under predikningarna uppträdde han prästklädd. I Stensele kyrka förrättade han högmässa den 5 mars och talade därvid öfver dagens högmässotext. En gammal gumma, Charlotta Holmgren, fick nattvarden i form av saft och knäckebröd, det skedde i Skansholm, Vilhelmina.

Prosten Nordenfors i Vilhelmina lät emellertid inte dupera sig. Han började tvivla på riktigheten af pastorns papper och vände sig till Augustanasynoden med förfrågan. Medan han väntade på underrättelser därifrån utestängdes "pastor" Svensson från predikoverksamheten i socknen. Förbudet väckte förbittring på sina håll, särskilt i socknens utkanter, där den nye prästens predikogåvor i högsta måtto värderades.

Gustav Albert Nordenfors, prost i Vilhelmina 1917 - 1939

Att Svensson kunde dupera en i religiösa ämnen icke så hemmastadd allmänhet är mindre att förvåna sig öfver, då han också lyckades lura prästerna i Dorotea och Stensele. En af dem har givit Svensson ett intyg af följande lydelse:

Svensson har visat sig vara en synnerligen god predikant, som med känsla och övertygelse framför ordet. Frambärandet sker på ett värdigt, stilla sätt, som vittnar om personlig erfarenhet och upplevelse af de heliga sanningar han förkunnar.

Emellertid fingo Vilhelmina-prosten meddelande från Augustana-synoden, att Svensson icke tillhört den. Det var sålunda klart att mannen var en bedragare. Anmälan gjordes, men när landsfiskalen sökte efter pastorn hade denne rest till Östersund, där han nu anhölls under ett besök hos prosten Öhrstedt. Han har sagt sig ha döpt 28 barn och vid tanken därpå utbröt han helt cyniskt i skratt och undrade, hvad mödrarna skulle säga när de fått veta sanningen.

En samvetslös lymmel af första ordningen!

Svensson berättar också att han höll på att få en fästmö där uppe, en rik bondflicka. "Hade jag bara fått hålla på ett halvt år till," säger han "så hade jag sedan slutat att predika." I en Östersundstidning lämnas följande korta men talande beskrivning på gunstig herrn: "Svensson är en medellång, mager person med ett stort hufvud på en trådsmal, brunbränd hals. Pigg och vaken var han".

En tidningsman intervjuade honom. "Men hur kunde ni ge er ut som predikant?"

"Tja, jag är ju uppfostrad i ett religiöst hem och kan mina saker och när jag blev arbetslös och ej kunde få något arbete, var detta det enda jag kunde tänka ut. Jag har också mått gott, kan ni tro," och Svenssons pigga ögon strålade av angenäm hågkomst.

"Vart jag kom dukade dom fram det bästa i bondgårdarna, ska' ni tro."

"Är ni religiös?"

Svensson log generad och ville ej svara, men sade: "Jag kan predika, det kan ni se af intygen, men efter det här ger jag katten i det religiösa i Sverige — men jag skall fortsätta i Amerika. Det är inte vem som helst som kunnat göra som jag. Det fordras kunskaper och intelligens". Svensson har använt pincené med fönsterglas för utseendets skull. Efter besöket i Östersund hade han ämnat att med början i Strömsund göra en blixturné genom Västerbotten och Norrbotten för att vara i Luleå i juni, där han ämnade träffa biskopen.

Vid anhållandet hade han fjorton intyg på sig om sina förträffliga predikoegenskaper. Ett af dessa intyg var undertecknat af 90 personer i Nästansjö av Vilhelmina socken, vilka i intyget uttala en **protest** mot prosten Nordenfors i Vilhelmina och överläraren Eugen Petré, som givit order om att man skulle stänga skolorna för Svensson. Men alla prästmän och skolmän ha icke varit så klarsynta som dessa. Hur bör man betrakta hans tjugoåtta dop i Lappmarksförsamlingarna? Den frågan har ställts till Luleåbiskopen Bergqvist. Biskopen anser den punkten åtskilligt dunkel. Enligt hans mening måste man fasthålla vid att det tydligen icke, varit vederbörande föräldrars avsikt att få till stånd utomkyrkligt dop.

"Så som han gjort finner jag mindre underligt," förklarade biskop Bergqvist. "I dessa långt avlägsna byar är befolkningen ofta nog inte så upplyst. Det kommer inte så många främmande präster dit upp och det kan då mycket väl tänkas att församlingsborna blivit glada över besöket och anammat hvad den främmande prästen haft att säga, utan att ens ett ögonblick tänka sig att man kunde ha med en bedragare att göra. Svensson tycks ju för övrigt ha uppträtt mycket korrekt, haft en god talarförmåga och på så sätt tillvunnit sig förtroende.

Enligt hvad vi från privat håll meddelats var Svenssons fader själv frikyrkopredikant. På grund af slitningar i hemmet med styvmodern var det som Svensson reste till Amerika. Här verkade han någon tid som fripredikant, men blev utsparkad af sin församling på grund af fylleri. Han reste då tillbaka till Sverige, men blev ej mottagen i hemmet. Han råkade då in på brottets bana, satt en tid på Malmöfängelset för stöld och begick strax efter sin frigivning en ny stöld för hvilket han fick avtjäna sitt straff".

Västerbottens-Kuriren tog 1989 upp det gamla bedrägerifallet med klipp ur gamla tidningar. Där återgavs också en "dikt" som en journalist på VK med signaturen Kasper skrev i april 1922. Bakom signaturen dolde sig Axel Andersson, sedermera riksdagsman.

FADERVÄLL

Farväll

Farväll var vänd i Västerbotten,
var vänd som gav mig broderslotten
och trodde mig så glatt och snäll
ja faderväll, ja faderväll

Ja faderväll, ja fadervädel,
jag var en präst då lärd och ädel,
som ibland eder mädde gott.
Nu är jag målare Svensson blott.

I sliten prästrock ibland eder
jag gick och lärde goda seder
på dygdens väg så svår och smal
och döpte barn i dussintal.

Jag var en man så fin och goder
– så sade mången ämbetsbroder –
och stred för sanningen så ren.
Men Nordenfors i tron var klen.

Nu här i Östersund jag vankar
och tänker längtansfulla tankar
på fläsk och palt och revbensspjäll
Ja faderväll, ja faderväll!

Jag kunde fått mig gård och flicka
och mången tusen i min ficka.
Nu är jag bakom lås och bom
och fickan den är ganska tom.

Nu faderväll, ja fadervädel
du enkla målaregesädel
med drömmen som du drömt ibland
om prästocksståt i Svedens land.

Nu nöj dig snällt med bröd och vatten!
Men sedan ger du Sveden katten
och gått till USA så säll.
Farväll, farvädel, faderväll!

Vid rättegången i Vilhelminas tingshus blev utgången att Svensson enbart fick böter för intygsförfalskning.

Om min farfar prosten Nordenfors berättade jag i vintras vid ett zoom-möte för Lappmarkens Släkt- och Bygdeforskare. Berättelsen om pastor Svensson kryddade i någon mån anrättningen, hoppas jag.

Bo Nordenfors